

N:o 2.

Ank. till Riksd. kansli den 11 mars 1892, kl. 1 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring af § 46 regeringsformen.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 3, har herr *A. V. Ljungman* hemställt, att Riksdagen måtte antaga följande förslag till ändring af § 46 regeringsformen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 46.

Landet skall förblifva indeladt i höfdingedömen under den vanliga landtregeringen. Ingen generalguvernör inom riket må hädanefter förordnas. *Landshöfding må icke innehafva militärbefäl eller ordförandeplatsen i landsting eller hushållningssällskap.*

Till stöd för sitt förslag har motionären anført, hurusom, efter inrättandet af hushållningssällskap och landsting för rikets samtliga län, landshöfdingarne till en början i regeln blefvo utsedde till ordförande i dessa på grundsatsen af sjelfstyrelse hvilande korporationer. Detta förfaringsätt, som uppenbarligen stode i strid med nämnda grundsats, betingades då ofta af den kommunala sjelfstyrelsens ännu alltför ringa utveckling, men detta skäl för en afvikelse från det fullt konsekventa genomförandet af sjelfstyrelsegrundsatsen torde numera ej längre förefinnas. Ett dylikt genomförande utgjorde en verklig förutsättning för att berörda korporationer skulle i fullaste mått motsvara sin bestämmelse, och då härtill komme, att landshöfdingarne genom

utöfningen af ifrågavarande funktion blefve ställda i ett mindre lämpligt jämsförhållande till de korporationer, inom hvilka de beklädde ordförandeplatsen, och mången gång äfven dragits ned från den upphöjda ställning, de gent emot korporationerna inom länet borde intaga, samt att vid nämnda utöfning dessutom lätt på landshöfdingarne hopades anspråk, som det ofta icke ens vore möjligt för dem att motsvara, torde skäl alltså icke saknas för en förändring, hvarigenom icke blott dessa olägenheter undanröjdes, utan äfven ifrågavarande korporationer allestädes inom riket erhöles behörig sjelfständighet gent emot länsstyrelserna, samt landshöfdingarne befriades från ett ansvar med hänsyn till särskildt näringarnas administration, hvilket icke borde åligga dem.

Hvad åter anginge den föreslagna bestämmelsen att landshöfding icke finge innehafva militärbefäl, så hade, huru tydligt det än vore, att den högsta civila och militära myndigheten inom ett län icke lämpligen borde innehafvas af en och samma person, ett förenande af nämnda myndigheter hos en person faktiskt egt rum, äfven sedan 1809 års regeringsform faststälts till efterrättelse; och torde därför ett inskränkande tillägg till nämnda § äfven med hänsyn till detta fall vara på sin plats.

Till hvad motionären anført anser sig utskottet, i fråga om ordförandeskapet i landsting, böra lägga nedanstående yttrande af den komité, som år 1859 afgaf förslag till förordning om landsting:

»Om», säger komitén, »ändamålet med landstingets inrättande endast vore det att af detsamma bilda en rådgifvande församling, hvilken länets höfding egde sammankalla för att med henne ingå i rådplägingar om medlen att befordra länets ekonomiska väl, skulle det vara naturligt, att ordförandeplatsen blefve honom tillerkänd. Sådan är likväl icke den institution, Rikets ständer, att sluta af deras i ämnet aflåtna skrifvelse, med landstinget afsett; det är deremot en inom lagliga gränser beslutande församling, som de önskat att i denna institution se organiserad, och ur denna synpunkt har äfven nu ifrågavarande förslag blifvit utarbetadt. Den beslutanderätt, landstinget skulle tillkomma, innefattar väl icke den följd, att i allmänhet dess beslut ovilkorligen skulle erhålla bindande kraft; men besluten skola dock uttrycka landstingets sjelfständiga mening och erhålla verkställighet, såvidt ej ett högre statsintresse eller allmän lag deremot lägger hinder. Den pröfning och kontroll, som ur dessa synpunkter landstingets beslut torde böra underkastas, och som uti detta förslag under §§ 58—60

äfvén är reglerad, utgör ett hufvudskäl att icke i landstinget insätta landshöfdingen såsom ordförande. Det vore att försätta honom i en falsk ställning, som lätt kan undvikas genom den i sjelfva verket högre ställning, honom enligt förslaget skulle tillkomma. Han skulle försättas i en falsk ställning, om han, efter att i sin egenskap af landstingets ordförande hafva funnit sina der försvarade meningar och förslag rörande länets angelägenheter underkända af tingets pluralitet, skulle i sin egenskap af landshöfding, vidhållande samma sina åsikter, anse sig föranlåten att vägra fastställelse på pluralitetens beslut, äfvén om goda skäl för en sådan vägran kunde anföras. Missförstånd och miss tydningar kunde så lätt derigenom framkallas och måhända leda till en splittring, som hvarken för saken eller i allmänhet för institutionen vore nyttig, och som alltså redan derföre bör afböjas; och då härtill kommer, att det äfvén vore stridande mot andan i vår lagstiftning att låta samma ärende i två instanser af samma person handläggas och pröfvas, hafva komiterade, efter öfvervägande af allt detta, låtit tanken på landshöfdingens insättande såsom ordförande i landstinget falla och endast förbehållit honom rättighet att deltaga i landstingets förhandlingar, när han så finner för godt.»

Af dessa skäl föreslog komitén, att »Kongl. Maj:t utser för hvarje lagtima landsting, bland tingets ordinarie ledamöter, en ordförande, hvilkens befattning fortfar intill nästa lagtima sammankomst.»

Hvad åter beträffar de representativa korporationer i ett län, hvilka mer direkt än landstingen afse näringarnas administration, så förete de i anseende till arten af sin verksamhet och sitt förhållande till länsstyrelsen en väsentlig likhet med landstingen; och gäller derför hvad här ofvan om landstingen blifvit anfördt i tillämpliga delar äfvén om nämnda korporationer.

Vidkommande slutligen förslaget i den del, som afser att landshöfding icke må innehafva militärbefäl, så hafva skälen derför vid flera tillfällen blifvit, med anledning af den numera upphäfdade föreningen i en och samma hand af landshöfdingeembetet och militärbefälhafvarebefattningen på Gotland, i förhandlingarna vid flera riksdagar före och efter representationsförändringen så fullständigt framställda, att det synes tillräckligt att till dem hänvisa, med erinran derom, att, sedan år 1870 Andra Kammaren utan votering bifallit motion om anhållan hos Kongl. Maj:t, det nämnda befattningar måtte åt särskilda personer anförtrös, tre år derefter ett förslag att dels hos Kongl. Maj:t göra nyssnämnda anhållan, dels å nationalbeväringens stat anslå lön för militärbefälhafvaren i gemensam votering förkastades med blott 3 rösters öfvervigt.

Frågan behöfde derefter icke vidare väckas inom representationen: när 1874 års Riksdag sammanträdde, var militärbefälhafvarebefattningen ej längre förenad med landshöfdingeembetet.

Om sålunda ett länge öfverklagadt undantag från en redan i 1634 års regeringsform uttalad grundsats omsider faktiskt upphört, så finnes likväl ej någon laglig garanti för orubbadt upprätthållande af denna grundsats. Utskottet anser frågan vara af den vikt, att säkerhet bör beredas mot möjlig återgång till ett missbruk i vår administration, som det kostat så mycken möda att få faktiskt afskaffadt, och vill utskottet därför tillstyrka äfven hvad motionären i denna del föreslagit.

Utskottet, som sålunda biträder förslaget i alla dess grunder, har dock ansett lämpligt att åt samma förslag gifva en med ett grundlagsstadgandes natur mera öfverensstämmande, i allmänna ordalag affattad form; och hemställer alltså utskottet, i enlighet med hvad sålunda blifvit anfördt,

att Riksdagen i anledning af herr Ljungmans ifrågavarande motion måtte antaga att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling följande ändring af § 46 regeringsformen:

§ 46.

Landet skall förblifva indeladt i höfdingedömen under den vanliga landtregeringen. Ingen generalguvernör inom riket må hädanefter förordnas, och ej heller må landshöfding innehafva militärbefäl eller inom det honom anförtrödda län utses till ordförande i offentlig korporation, som har till uppgift att rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter.

Stockholm den 11 mars 1892.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservation:

af herrar Bergius, Alin, Behm, Lindahl, Gustaf Berg, Kajerdt, Samzelius, Billing, Nyström och friherre Wrangel von Brehmer, som ansett

att utskottet bort hemställa, att motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Herr *von Strokirch* har velat tillkännagifva, att han icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.
